

مرکز تحقیقات اسلامی

اصفهان

گامی

الرأیا
علیها یصی

www.ghaemiyeh.com
www.ghaemiyeh.org
www.ghaemiyeh.net
www.ghaemiyeh.ir

به پرواز فکر کن، پرندۀ رفیق مسکن

و طبیعت با ما

همراه با راهنمای نوشتن وصیت نامه برای آقایان و بانوان

با استناد از معادلات اسلام بنیاد تعیین دستخطی است

در یک نگاه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وصیت نامه کامل شرعی و قانونی : همراه با راهنمای نوشتن وصیت نامه برای آقایان و بانوان

نویسنده:

سید حسین حسینی قمی

ناشر چاپی:

نشر عطش

ناشر دیجیتال:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	فهرست
۷	وصیت نامه کامل شرعی و قانونی : همراه با راهنمای نوشتن وصیت نامه برای آقایان و بانوان
۷	مشخصات کتاب
۷	اشاره
۱۲	دعای هنگام وصیت
۱۳	ترجمه دعای هنگام وصیت
۱۵	متن وصیت نامه
۱۵	بخش اول : تعیین وصی
۱۶	بخش دوم : تعیین ناظر
۱۶	بخش سوم : تعیین سرپرست و قیم بر فرزندان صغیر
۱۷	بخش چهارم : فهرست دارایی ها و اموال اینجانب
۱۷	بخش پنجم : فهرست بدهکاری ها
۱۹	بخش ششم : ششم
۲۰	بخش هفتم : واگذاری حق اسکان و اثاث خانه به همسر
۲۱	بخش هشتم : امانت هایی که از مردم نزد اینجانب است عبارت است از
۲۱	بخش نهم : طلب هایم از دیگران
۲۲	بخش دهم : وصایای اخلاقی و دینی
۲۳	محل خاکسپاری
۲۳	اشاره
۲۴	تغییرات
۲۵	تغییرات
۲۶	تغییرات
۲۷	تغییرات
۲۸	تغییرات

۲۹ قبل از نوشتن وصیت نامه حتما این یادآوری ها مطالعه شود

۵۶ درباره مرکز

وصیت نامه کامل شرعی و قانونی : همراه با راهنمای نوشتن وصیت نامه برای آقایان و بانوان

مشخصات کتاب

سرشناسه : حسینی قمی، سیدحسین، 1341 -

عنوان و نام پدیدآور : وصیت نامه کامل شرعی و قانونی [کتاب]: همراه با چهل تذکر قبل از نوشتن وصیت نامه ... / حسینی قمی.

مشخصات نشر : قم: نشر عطش، 1392.

مشخصات ظاهری : 48ص.

وضعیت فهرست نویسی : فیبا

یادداشت : کتابنامه به صورت زیرنویس.

موضوع : وصیت نامه

موضوع : وصیت و وصیت نامه ها (فقه)

رده بندی کنگره : BP192/7ح/57و6 1392

رده بندی دیویی : 297/372

شماره کتابشناسی ملی : 3356348

خیراندیش دیجیتال : انجمن مددکاری امام زمان (عج) اصفهان

ویراستار کتاب : خانم شهناز محققیان

ص: 1

اشاره

وصیت نامه

همراه با راهنمای نوشتن وصیت نامه برای آقایان و بانوان

سید حسین حسینی قمی

ص: 3

وصیت نامه

سلسله مباحث برنامه سمت خدا

مؤلف/سید حسین حسینی قمی

ناشر / انتشارات عطش

چاپ و لیتوگرافی / پرستش

نوبت و تاریخ چاپ / یازدهم 1397

شمارگان / 1000 جلد

قطع/رقعی

تعداد صفحات/ 48

شابک/ 978-600-6281-97-1

قیمت: 5000 تومان

انتشارات عطش

پخش کتاب باران

مرکز پخش کتاب سمت خدا 37743705-37731603-025

آدرس: قم خیابان معلم/ معلم 10/ - پلاک 24

ص: 4

بسم الله الرحمن الرحيم

پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله فرمود:

مَا يُتَّبَعُ لِأَمْرِ مُسْلِمٍ أَنْ يَبَيْتَ لَيْلَةً إِلَّا وَصِيَّتُهُ تَحْتَ رَأْسِهِ (1)

سزاوار نیست مسلمان شبی را به صبح آورد مگر این که وصیت او زیر سرش باشد (یعنی آماده باشد)

پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله فرمود:

تَرَكَ الْوَصِيَّةَ عَاثًا فِي الدُّنْيَا وَنَارًا وَشَنَازًا فِي الْآخِرَةِ (2)

وصیت نکردن ننگ دنیا و ننگ و آتش آخرت است.

امام سجاد علیه السلام فرمود:

مِنَ الذُّنُوبِ الَّتِي تُورِثُ التَّدَمَّ تَرَكَ الْوَصِيَّةِ (3)

یکی از گناهانی که موجب پشیمانی می شود وصیت نکردن است.

این نوشته در سه قسمت تنظیم شده است:

1- متن وصیت نامه شرعی

2- چهل تذکر و یادآوری قبل از نوشتن وصیت نامه

3- بیست مسأله از احکام وصیت و ارث

امیدوارم برای عموم مؤمنین مفید باشد و ما را از دعای خیر فراموش نفرمایند. در پایان از جناب حجة الاسلام و المسلمین فلاح زاده و وحیدپور که در اصلاح و تکمیل این نوشته، ما را یاری نمودند سپاسگزاری می نمایم.

سید حسین حسینی قمی - بهمن 1392

ص: 5

1- بحار الانوار، ج 100، ص 194

2- نهج الفصاحة، ص 575. «البتة این حدیث و حدیث بعدی، در موردی است که وصیت کردن واجب باشد»

3- بحار الانوار، ج 70، ص 375

مرحوم کلینی رحمه الله از پیامبر خدا صلی الله علیه و آله روایت کرده است: که آن حضرت فرمود: هر کس هنگام مرگ، نیکو وصیت نکند نشانه نقصان در خرد و مروت او است، سؤال شد یا رسول الله چگونه وصیت کند؟ فرمود هنگام مرگ بگوید:

اللَّهُمَّ فَاطِرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ، عَالِمَ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ، الرَّحْمَانَ الرَّحِيمَ، اللَّهُمَّ اني أَعْتَدُ إِلَيْكَ فِي هَذِهِ دَارِ الدُّنْيَا أَنِّي أَشْهَدُ ان لَإِلَهَ إِلَّا أَنْتَ وَحَدِّكَ لَا شَرِيكَ لَكَ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُكَ وَرَسُولُكَ. وَأَنَّ الْجَنَّةَ حَقٌّ وَالنَّارَ حَقٌّ وَأَنَّ الْبَعْثَ حَقٌّ وَالْحِسَابَ حَقٌّ وَالصِّرَاطَ حَقٌّ وَالْقَدَرَ وَالْمِيزَانَ حَقٌّ وَأَنَّ الدِّينَ كَمَا وَصَّيْتُمْ وَانَّ الْإِسْلَامَ كَمَا شَرَعْتُمْ وَانَّ الْقَوْلَ كَمَا حَدَّثْتُمْ وَانَّ الْقُرْآنَ كَمَا أَنْزَلْتُمْ وَأَنَّكَ أَنْتَ اللَّهُ الْحَقُّ الْمُبِينُ جَزَى اللَّهُ مُحَمَّدًا عَنَّا خَيْرَ الْجَزَاءِ وَحَيَّا اللَّهُ مُحَمَّدًا وَآلَ مُحَمَّدٍ بِالسَّلَامِ اللَّهُمَّ يَا عِدَّتِي عِنْدَ كُرْبَتِي وَيَا صَاحِبِي عِنْدَ شِدَّتِي وَيَا وَلِيَّ نِعْمَتِي إِلَهِي وَإِلَهَ آبَائِي لَا تَكْلِبْنِي إِلَى نَفْسِي طَرْفَةَ عَيْنٍ فَإِنَّكَ إِن تَكْلِبْنِي إِلَى نَفْسِي أَقْتَرِبُ مِنَ الشَّرِّ وَابْعُدْ مِنَ الْخَيْرِ فَإِنْسُ فِي الْقَبْرِ وَحُشْتِي وَاجْعَلْ لِي عَهْدًا يَوْمَ الْفَلَاحِ منشور(1)

ص: 6

ترجمه دعای هنگام وصیت

ای خدای آفریننده آسمانها و زمین، دانای غیب و شهود، رحمان و رحیم، خدایا من در دنیا نزد تو اعتراف می کنم که معبود حقی جز تو نیست، که تنها و بی شریکی، و محمد بنده و رسول توست، و بهشت حق است، و دوزخ حق است و برانگیختن مردگان حق است. و حساب و صراط و قدر و میزان حق است.

و دین چنان است که تو وصف کرده ای و اسلام بدان گونه است که تو قرار داده ای، و سخن همان است که تو باز گفته ای، و قرآن چنان است که تو نازل کرده ای، و تو همان «الله» حق آشکاری. خداوند، محمد را از جانب ما بهترین جزاء عطا کند، و خدا محمد و آل محمد را به وسیله سلام مورد تحیت قرار دهد.

خدایا! ای ذخیره من، به هنگام هجوم اندوه و در ماندگی

و ای یار و مددکار من، در برابر سختی ها و ای ولی نعمتم ای معبود من و معبود پدران من! در چشم بر هم زدن مرا به خودم وا مگذار، زیرا اگر مرا به خودم واگذاری، به شر نزدیک می شوم و از خیر دوری می کنم پس در تاریکی و تنهایی قبر مونسم باش. و در آن روز که با تو دیدار کنم پیمان گسترده امن و امان در اختیارم گذار.

ص: 7

لطفا پیش از نوشتن وصیت نامه حتما یادآوری این بخش دوم را مطالعه فرمایید.

ص: 8

متن وصیت نامه

این جانب..... فرزند..... متولد..... به شماره شناسنامه..... کد
ملی..... در تاریخ.....

در کمال صحت عقل و اختیار به مراتب ذیل وصیت می کنم و وصیت نامه خود را در ده بخش تنظیم می نمایم تمامی وصیت نامه های
دیگر قبل از این تاریخ باطل می باشد

مرجع تقلید این جانب حضرت آیت الله..... میباشد

بخش اول : تعیین وصی

وصی شرعی خود قرار دادند جناب..... فرزند..... تلفن..... ساکن.....
توضیحات.....

ص: 9

بخش دوم : تعیین ناظر

ناظر بر انجام وصیت قرار دادن جناب..... فرزند..... تلفن..... ساکن.....

توضیحات: در این قسمت وظیفه ناظر را با توجه به مسئله «8» در بخش «احکام وصیت از رساله امام خمینی رحمه الله که در ادامه خواهد آمد معین کنید.....

بخش سوم : تعیین سرپرست و قیم بر فرزندان صغیر

سرپرستی فرزندان صغیر را واگذار نمودم به جناب..... فرزند..... تلفن..... ساکن..... توضیحات.....

ص: 10

بخش چهارم : فهرست دارایی ها و اموال اینجانب

1- یک منزل مسکونی واقع در.....

توضیحات.....

2- وسیله نقلیه.....

3- مغازه یا کارگاه.....

4- زمین و باغ.....

5- موجودی نقدی در بانک.....

6- موجودی نقدی در صندوق قرض الحسنه.....

7- سایر دارایی ها.....

بخش پنجم : فهرست بدهکاری ها

1- مهریه همسر خانم.....

به مبلغ.....

اگر تمام یا بخشی از مهریه را به همسر پرداخت کرده اید و یا به شما بخشیده اند بنویسید.....

2- خمس درآمدها از سال خمسی گذشته تا هنگام وفات و همچنین هر آنچه به نظر مرجع تقلید باید خمس آن را پرداخت نمود

(ضمن دارای اینجانب که در سال خمسی گذشته خمس آن را پرداخت نمودم مبلغ..... بوده است)

سال خمسی اینجانب در تاریخ..... می باشد

اگر هیچگاه سال خمسی نداشته اید بنویسید.....

3- حج واجب (حجت الاسلام)

4 زکات

5- مظالم اباد که به طور حتمی به عهده اینجانب است به مبلغ.....

6- دیگر بدهکاری های اینجانب عبارت است از:

(الف)

(ب)

(ج)

(د)

(ه)

تذکر:

برخی از بدهکاری های خود را در دفتر..... به ثبت رسانده ام

ص: 12

ثلث اموال پس از پرداخت بدهی هایی که گفته شد از دارایی (مثلاً پول نقد یا مغازه یا خانه یا اتومبیل)..... در این امور هزینه شود

1-.....سال نماز قضا

2-..... سال روزه قضا

3-.....نماز آیات

4-مبلغ..... مظالم عباد احتیاطی

5-مبلغ..... کفارات

6-مبلغ..... نذرهایی که کرده بودم

7-هزینه غسل کفن تشریح خاکسپاری مراسم ترحیم به طور متعارف و به دور از تشریفات زائد و همچنین تصرفاتی که برای این مراسم در خانه میشود

8-مبلغ..... در شب اول خاکسپاری بابت صدقه

9-پس از پرداخت هزینه های گذشته باقی مانده ثلث اموال در این امور هزینه شود

الف) به جناب..... (از خویشاوندان نزدیک) مبلغ.....

ب) ایتام مبلغ.....

ج) اقامه مجلس سوگواری و جشن اهل بیت علیهم السلام مبلغ.....

د) ساخت مدرسه مبلغ.....

ه) کمک به حوزه های علمیه و مبلغ.....

و) ساخت مسجد مبلغ.....

ز) جهیزیه دختران بی بضاعت مبلغ.....

ح) اگر انجام کارهای خیری را تعهد کرده اید و مایل به پرداخت هزینه های آن پس از وفات خود هستید بنویسید

ط)

بخش هفتم : واگذاری حق اسکان و اثاث خانه به همسر

حق استفاده از خانه مسکونی خودم واقع در..... را به همسرم خانم..... تا زمان حیات ایشان واگذار

نمودم حق استفاده از تمامی اثاث خانه را به همسرم خانم..... تا زمان حیات ایشان واگذار نمودم

ص: 14

بخش هشتم : امانت هایی که از مردم نزد اینجانب است عبارت است از

-1

-2

-3

-4

-5

-6

-7

بخش نهم : طلب هایم از دیگران

-1

-2

-3

-4

-5

-6

-7

در صورت امکان و بدون زحمت برای بازماندگان در..... به خاک سپرده شوم

وصیت نامه اینجانب در..... نسخه و نزد این افراد موجود میباشد

-1

-2

-3

-4

این وصیت نامه در ده بخش به گواهی آقایان نامبرده ذیل رسید

1- جناب..... محل امضا

2- جناب..... محل امضا

3- جناب..... محل امضا

و در دفترخانه اسناد رسمی به شماره..... ثبت گردید

محل مهر دفترخانه اسناد رسمی نام و امضا و اثر انگشت وصیت کننده

نام و امضاء ناظر نام و امضا وصی

تغییرات

در تاریخ..... این تغییرات در وصیت نامه انجام گرفت

نام و امضا و اثر انگشت

ص: 18

تغییرات

در تاریخ..... این تغییرات در وصیت نامه انجام گرفت:

نام و امضا و اثر انگشت

ص: 19

در تاریخ..... این تغییرات در وصیت نامه انجام گرفت:

نام و امضاء و اثر انگشت

ص: 20

تغییرات

در تاریخ این تغییرات در وصیت نامه انجام گرفت:

نام و امضاء و اثر انگشت

ص: 21

تغییرات

در تاریخ این تغییرات در وصیت نامه انجام گرفت:

نام و امضاء و اثر انگشت

ص: 22

قبل از نوشتن وصیت نامه حتما این یادآوری ها مطالعه شود

1- برای تنظیم وصیت نامه، حتما به یک عالم دینی که به مسائل وصیت آشنایی کامل داشته باشد و در صورت امکان به دفتر مراجع تقلید مراجعه فرمایید. زیرا وصیت، احکام و مسائل ویژه ای دارد که بدون مراجعه به عالم دینی روشن نمی شود، امروزه در موارد فراوانی مشاهده می شود که به دلیل اشکالات و یا ابهامات در وصیت نامه، عمل به آن با مشکل روبرو شده و گاهی موجب اختلاف شدید میان وارثان گردیده است. همچنین متن وصیت نامه باید بدون ابهام و گویا باشد. ابهام در وصیت نامه مشکلات بسیاری به وجود می آورد که گاهی فقط از راه مصالحه میان وارثان قابل حل است و همین مسأله سبب درگیری میان وارثان می گردد. بار دیگر یادآور می شود: مطالعه این نوشته، برای تنظیم وصیت نامه کافی نیست و حتما به یک عالم دینی مراجعه فرمایید. همچنین در عمل به وصیت نامه دیگران پس از مرگ آنان از مراجعه به عالم دینی کوتاهی نفرمایید.

2- این وصیت نامه برای همه، اعم از زن و مرد قابل استفاده است و در این جهت تفاوتی بین وصیت نامه بانوان و آقایان وجود ندارد

3- وصیت کردن بر کسی که به دیگران بدهکار است یا امانتی از مردم پیش او می باشد و یا واجباتی مانند نماز، روزه، حج و کفارات بر عهده دارد واجب است.

نداشتن وصیت نامه، گاهی سبب از بین رفتن حقوق خود، و یا

بازماندگان و یا طلبکاران می شود. این که معلوم نباشد انسان به چه افرادی بدهکار و از چه افرادی طلب کار است. یا چه مقدار نماز و روزه قضا دارد و یا حج خانه خدا به گردن او می باشد یا نه، شایسته یک مسلمان نیست، داشتن وصیت نامه کار آسان و بدون هزینه ای است که بسیاری از مشکلات را برطرف می کند.

در موارد فراوانی نداشتن وصیت نامه یا مبهم بودن آن موجب اختلاف و حتی گاهی درگیری های شدید میان وارثان می شود. امروزه شاهد پرونده های زیادی در دادگاه ها در این زمینه هستیم که متأسفانه گاهی حتی میان برادران و خواهران در چگونگی تقسیم ارث پدر یا مادر درگیری شده است. بنابر این، با نوشتن وصیت نامه از این گونه مشکلات جلوگیری کنیم.

4- کسی را که برای اجرای وصیت خود معین می کنیم باید مورد وثوق و اطمینان باشد.

5- از مهم ترین آثار نوشتن وصیت این است که: کسی که نماز و روزه او قضا شده، اگر وصیت کند برای او نایب بگیرند، وارثان مکلف به گرفتن نایب خواهند بود. اما اگر وصیت نکند، به نظر مشهور مراجع تقلید، وارثان حتی اگر از موضوع آگاه باشند در این زمینه تکلیفی ندارند. مگر پسر بزرگ البته بعضی از مراجع تقلید در بعضی موارد، نه که همه موارد بر پسر بزرگ تر قضاء نماز و روزه پدر را واجب می دانند و به نظر بعضی از مراجع تقلید، نماز و روزه مادر هم بر پسر بزرگتر

واجب است. یادآور می شود: وصیت به قضاء نماز و روزه مسئولیت ما را در قیامت بر نمی دارد، زیرا چه بسا به وصیت ما عمل نشود، بنابراین تا می توانیم خودمان قضاء نماز و روزه خود را بجا آوریم.

6- در فاصله های کوتاه، مثلاً چند ماه یک بار وصیت نامه را مورد مطالعه قرار دهید تا اگر مواردی از آن نیاز به اصلاح و یا تغییر داشت، این کار انجام پذیرد و در صورتی که اقدام به تغییر وصیت نامه کردید در وصیت نامه جدید بنویسید که تمام وصیتها قبل از این تاریخ باطل می باشد.

7- بهتر است همان گونه که امیر مؤمنان علیه السلام در نهج البلاغه، فرموده است: خودمان وصی خود باشیم و آنچه از کارهای خیر که دوست داریم بعد از ما برای ما انجام دهند خودمان در زمان حیات انجام دهیم. (1)

9- انسان تا زنده است می تواند هر گونه تصرفی در دارایی خود انجام دهد و به هر کس هر مقدار که می خواهد، ببخشد، اما نسبت به بعد از مرگ خود فقط به چگونگی هزینه کردن یک سوم از دارایی خود پس از مرگ اختیار دارد و بیش از آن از اختیار او بیرون است.

10- چگونگی تقسیم ارث میان وارثان به گونه ای است که خداوند معین فرموده است. بنابراین نمی توان اضافه بر وصیت به یک سوم وصیت کرد که مثلاً ارث پسر و دختر در دو سوم باقی مانده یکسان

ص: 25

باشد، و یا بیش از آن چه خداوند معین فرموده است به یکی از وارثان پرداخت شود. بنابراین اگر مثلاً یکی از فرزندان ما، خدمت بیشتری به ما کرده است. نمی توانیم وصیت کنیم او بیشتر از آنچه خداوند معین فرموده است از دو سوم باقی مانده ارث ببرد. مگر آنکه همه وارثان بالغ و رشید بوده و به این گونه تقسیم و یا بخشی از آن در زمان حیات یا بعد از مرگ وصیت کننده راضی باشند و اجازه دهند، و اگر بعضی از وارثان اضافه بر ثلث را اجازه دهند و بعضی اجازه ندهند، وصیت به بیش از ثلث نسبت به سهم اجازه دهندگان نافذ و نسبت به دیگران باطل خواهد بود.

11- محروم کردن برخی از ورثه از ارث معنا ندارد و بی تأثیر است. بنابر این، اگر از یکی از ورثه ناراضی هستیم نمی توانیم او را از ارث محروم کنیم یا وصیت کنیم به او ارث کمتری بدهند. البته بعضی از مراجع تقلید می فرمایند: اگر میت به محروم کردن بعضی از ورثه وصیت کند، و وصیت به ثلث هم نداشته باشد، ثلث مال او به دیگر ورثه پرداخت خواهد شد و به کسانی که وصیت کرده است تا از ارث محروم باشند از ثلث چیزی داده نمی شود(1)

12- بهتر است در وصیت به یک سوم یعنی «ثلث» عین مخصوصی از دارایی را تعیین کنیم تا به اندازه یک سوم از همان عین برداشته شود.

ص: 26

مثلاً قید کنیم که از خانه یا مغازه یا پولهای نقد، یک سوم برداشته شود. زیرا وصیت به یک سوم از همه دارایی برای وارثان موجب زحمت خواهد بود. چون در این صورت یک سوم به طور مشاع در همه دارایی خواهد بود و جدا ساختن آن باید با رضایت همه شرکاء صورت گیرد

13- وصیت به پرداخت مبلغی از ثلث برای خویشاوندانی که وارث نیستند مانند نوادگانی که پدر یا مادرشان از دنیا رفته است و یا وصیت به مبلغی غیر از سهم ارث برای پدر و مادر مستحب است و در قرآن کریم و روایات تأکید فراوانی به آن شده است.

در سوره بقره می خوانیم:

كُتِبَ عَلَيْكُمْ إِذَا حَضَرَ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ إِنْ تَرَكَ خَيْرًا الْوَصِيَّةَ لِلْوَالِدَيْنِ وَالْأَقْرَبِينَ بِالْمَعْرُوفِ ۗ حَقًّا عَلَى الْمُتَّقِينَ؛ (1)

بر شما مقرر شده هنگامی که مرگ یکی از شما فرا رسد، اگر چیز ارزشمندی (مالی) از خود به جای گذارده، برای پدر و مادر و خویشاوندان، به طور شایسته وصیت کند. این وظیفه ای است بر پرهیزکاران

14- تغییر وصیت تا آخرین لحظه حیات امکان پذیر است. بنابراین هر گاه انسان بخواهد وصیت خود را تغییر دهد و به شکل دیگری وصیت کند. ممکن است و در صورتی که از وصیت گذشته خود برگردد. آن وصیت باطل می شود و باید به وصیت جدید عمل کرد

ص: 27

1- سوره بقره، آیه 180.

15- مردی که از دنیا می رود به طور طبیعی مطابق قوانین دینی، پدر او یعنی پدر بزرگ پدری فرزندان صغیرش قیم و سرپرست آنان خواهد بود، و همین طور پدر پدر بزرگ (1) اما اگر آنها در قید حیات نباشند در صورتی که سرپرستی برای فرزندان صغیر خود تعیین نکنیم تعیین سرپرست باید توسط حاکم شرع صورت پذیرد. تعیین سرپرست در صورتی که بدون سرپرست مال صغیر از بین می رود با خودشان آسیب می بینند لازم است و در هر صورت بدون اجازه ولی شرعی کمترین تصرف در اموال میت جایز نمی باشد. البته اجازه ولی شرعی هم در کارهایی است که مصلحت صغیر در آن باشد. لازم به یادآوری است سرپرستی فرزندان صغیر به مادر تعلق نمی گیرد مگر این که پدر او را تعیین کند.

16- فرزندان نیاز به قیم و سرپرست دارند که بالغ و رشید نباشند.

17- قبل از هرگونه تصرف در اموال میت باید بدهی های او مانند هزینه حج واجب، خمس، زکات، مظالم عباد که به صورت حتمی و قطعی بر عهده میت بوده است پرداخت نمود. اما در مورد مظالم عباد احتیاطی، وصیت به پرداخت از ثلث لازم است، هم چنین بدهکاری به افراد مانند مهریه همسر و ... را باید از اصل مال میت پرداخت نمود، اگرچه میت به هیچ کدام وصیت نکرده باشد.

ص: 28

1- البته پدر و پدر بزرگ در زمان حیات فرزند و نواده خود، هم ولایت داشته اند

مظالم عباد: بدهی هایی است که طلبکاران آن را نمی شناسیم و قابل شناسایی نیستند. در این صورت با اجازه حاکم شرع به نیت طلب کاران به فقیر داده می شود.

در ضمن تمام بدهی های مدت دار انسان پس از مرگ به روز شده و باید فوراً پس از مرگ توسط وارثان از اموال او پرداخت شود. پس از پرداخت این حقوق و بدهی ها اگر از مال میت چیزی اضافه آمد چنانچه در مورد ثلث اموالش وصیت کرده باشد باید به وصیت او عمل کرد و پس از آن بقیه اموال به وارثان تعلق دارد.

به عبارت دیگر تقسیم دارایی های کسی که از دنیا می رود به این شکل است:

1) مرحله اول: پرداخت بدهی های میت چه دیون شرعی مانند: خمس، زکات، مظالم عبادی که حتما بر عهده وی بوده است و چه بدهی های او به مردم و این موارد باید از اصل مال میت برداشته شود، هر چند تمام ثروت او را در بر گیرد و حتی اگر در این موارد وصیتی نکرده باشد.

هم چنین وصیت های مالی بدنی مثل حج که بر او واجب شده است باید از اصل مال برداشته شود، پرداخت مهر همسر نیز از اصل مال میت و در همین مرحله است.

2) در مرحله دوم اگر وصیت کرده است مثلاً مسجدی بسازند و یا به نیازمندان کمک شود این گونه موارد از ثلث میت پرداخت می شود و ما اگر از ثلث بیشتر شود مشروط به اجازه وارثان است و اگر آنها اجازه

ندادند وصیت به بیشتر از ثلث باطل است. همچنین وصیت به نماز و روزه از ثلث و به مقدار ثلث انجام می شود.

3) پس از این دو مرحله، دو سوم باقی مانده از اموال میت میان وارثان به همان صورتی که در احکام ارث آمده است تقسیم می شود

18- اگر برخی از وارثان میت، حاضر به پرداخت دیون میت نباشند، و وصی هم نتواند به وظیفه خود در پرداخت دیون عمل کند. هر کس که به او ارث می رسد باید از ارث خود همه دیون او را بپردازد.

19- به فتوای بیشتر مراجع تقلید، ارث زن از شوهر با داشتن اولاد (چه از این زن با از زن دیگر) یک هشتم از اموال شوهر (غیر از زمین) می باشد و وارثان برای تقسیم ارث می توانند خانه مسکونی را تصرف و به فروش برسانند و گاهی با تقسیم خانه مسکونی میان وارثان، همسر انسان آواره می گردد و ممکن است سهم ارث او به مقداری نباشد که بتواند خانه مسکونی آبرومندی برای خود تهیه کند و یا حتی اگر بتواند جابه جایی او از خانه و محله ای که سال ها در آن زندگی می کرده و به آن انس و علاقه پیدا کرده است برای او مشکلاتی ایجاد می کند، برای حل این مشکل راهی وجود دارد که وارثان نیز ضرری نمی بینند.

جمعی از بزرگان دینی از این راه حل استفاده نموده اند. از جمله امام خمینی رحمه الله (1) و آن این که: انسان می تواند در زمان حیات خود حق استفاده

ص: 30

1- رجوع شود به وصیت نامه امام خمینی رحمه الله در کتاب وعده دیدار ص 11

از خانه مسکونی خود را به همسرش تا زمان حیات همسرش واگذار کند و در نتیجه با مرگ شوهر، استفاده از خانه مسکونی همچنان در اختیار همسر خواهد بود و وارثان پیش از وفات همسر نمی توانند خانه را میان خود تقسیم کنند. به این کار در اصطلاح فقه اسلامی «عُمری» می گویند. یعنی مرد به همسرش می گوید: حق استفاده از خانه مسکونی خودم را تا زمان حیات شما به شما واگذار کردم و پس از آن همسر می گوید: پذیرفتم، البته باید خانه مسکونی را معین کند که کدام خانه است.

این نوع وصیت نیازمند شرایط خاصی است که حتماً برای آگاهی از آن باید به یک عالم دینی و در صورت امکان به دفتر مراجع تقلید مراجعه شود، لازم به یادآوری است در این صورت تا زمانی که شوهر زنده است خانه از ملک شوهر بیرون نمی رود و پس از مرگ شوهر نیز از ارث وارثان بیرون نمی رود، البته با این کار، منافع خانه به ملک همسر در می آید حتی اگر شوهر، خانه را بفروشد، خریدار خانه، منافع خانه را بعد از مرگ همسر مالک می شود. همچنین انسان می تواند حق استفاده از تمامی اثار خانه را از همین راه به همسرش تا زمان حیات همسرش واگذار نماید، بسیار مناسب است این گونه موارد در وصیت نامه آورده شود. برای توضیح بیشتر در این مسأله به «کتاب وقف» مراجع تقلید مراجعه فرمایید

20- انسان می تواند یک سوم اموالش را برای انجام کارهای خیر بعد از

مرگش وصیت کند. اما وصیت به یک سوم برای امور خیریه در صورتی خوب است که وارثان، نیازمند و گرفتار نباشند. اما اگر آنان نیازمندند، بهتر است به کمتر از یک سوم مثلا یک چهارم یا یک پنجم وصیت کند و یا اصلا وصیتی به کارهای خیر نکند. همچنین اگر وارثان نیازمند می باشند از هزینه کردن تمام دارایی خود در کارهای خیر قبل از مرگ خودداری کنیم در روایتی آمده است: یکی از یاران پیامبر صلی الله علیه و آله از دنیا رفت و فرزندان خردسالی از او به یادگار ماند. او در آستانه مرگ اموال خود را در راه خدا صرف کرد. به گونه ای که هیچ مال دیگری از او باقی نمانده هنگامی که پیامبر صلی الله علیه و آله باخبر شدند فرمودند: با او چه کردید؟ گفتند: او را دفن کردیم، حضرت فرمود: اگر قبلا آگاه شده بودم اجازه نمی دادم او را در قبرستان مسلمانان دفن کنید، چرا که فرزندان خردسال خود را رها کرده تا از مردم گدایی کنند. (1)

21- برای جلوگیری از مشکلات قانونی بهتر است وصیت نامه خود را در دفتر اسناد رسمی به ثبت برسانیم.

22- بدهی به دیگران از جمله مهر همسر، اگر پول باشد و مدت زیادی گذشته باشد به فتوای بعضی از مراجع تقلید باید پرداخت آن به نرخ روز و با محاسبه تورم صورت پذیرد. و یا مصالحه شود. بنابراین در این

ص: 32

مسأله باید به فتوای مرجع تقلید خود عمل کنیم. همچنین تاریخ بدهکار شدن خود را بنویسیم، تا در صورتی که محاسبه تورم لازم بود، فاصله زمانی معلوم باشد.

23- نایب گرفتن در حج واجب «حجة الاسلام» پس از مرگ در صورتی واجب است که حج بر انسان مستقر شده باشد، یعنی با وجود شرایط استطاعت حج را ترک کرده باشد.

24- سعی کنیم بدهی های خود را در زمان حیات پردازیم و یا حداقل به مقدار بدهی ها، میراثی از خود به جا بگذاریم.

در روایتی آمده است هنگامی که از پیامبر خدا صلی الله علیه و آله تقاضا می شد به جنازه مسلمانی که بدهکار است نماز بخوانند، حضرت سؤال می فرمودند: آیا مالی که با آن بدهی اش را پردازند به ارث گذاشته است؟ اگر می گفتند آری، حضرت بر جنازه او نماز می خواندند و در غیر این صورت می فرمودند: خودتان به جنازه او نماز بخوانید. (1)

25- فرق گذاشتن بین فرزندان به دلیل این که یکی پسر است و دیگری دختر، یا یکی پست و مقام دارد و دیگری ندارد. در زمان حیات و بعد از مرگ کار خوبی نیست. بنابراین، در وصیت نامه برای بعضی از فرزندانمان بیش از سهم ارثی که خداوند تعیین کرده است، سهم اضافه ای وصیت نکنیم. مگر در موارد خاص، مانند این که در میان

ص: 33

فرزندانمان یکی از آنان از نظر مالی گرفتاری بیشتری داشته باشد.

26- تأخیر در عمل به وصیت نامه صحیح نیست و باید بدون فوت وقت به وصیت نامه عمل شود. بهتر است در زمان عمل به وصیت نامه از نظارت یک عالم دینی که به مسائل وصیت آگاهی داشته باشد استفاده کنیم، و در صورت امکان به دفتر مراجع تقلید مراجعه کنیم.

27- همان گونه که در قرآن کریم سفارش شده است، برای وصیت نامه از دو شاهد عادل استفاده کنیم و اگر امروزه از وسایل جدید مانند ضبط صدا و تصویر استفاده شود بهتر است. در سوره مائده، آیه 106 می خوانیم:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا شَهَادَةُ بَيْنَكُمْ إِذَا حَضَرَ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ حِينَ الْوَصِيَّةِ اثْنَانِ ذَوَا عَدْلٍ مِّنكُمْ... ای کسانی که ایمان آورده اید، هنگامی که مرگ یکی از شما فرارسد در موقع وصیت باید از میان شما، دو نفر عادل را به شهادت بطلبید ...

28- بسیار مناسب است وصیت کنیم از ثلث ارث ما، مبلغی به عنوان مظالم عباد پرداخت شود. تا اگر به افرادی مدیون بوده و یا خسارتی وارد نموده و غفلت کرده و یا فراموش نموده ایم جبران شود

29- وصیت به قضای نماز و روزه احتیاطی اضافه بر نماز و روزه هایی که یقین به قضا شدن آن داریم بسیار خوب است. لازم به یادآوری است: به نظر بعضی از مراجع تقلید اگر پدر یا مادر از روی نافرمانی و به پروردگار، نماز و روزه خود را ترک کرده اند. قضای آن بر پسر بزرگتر واجب نیست.

در شرح زندگانی عالم وارسته مرحوم آخوند ملا عباس تربتی آمده است که وی تمام سهم ارث خود از پدرش را برای پدر به عنوان زکات، خمس و مظالم عباد پرداخت کرد. و می فرمود: معلوم نیست پدر من حقوق شرعیه اش را کاملا ادا کرده باشد. (1)

همچنین در وصیت نامه بعضی از بزرگان آمده است که چند سال نماز و روزه برای ایشان احتیاط استیجار کنند.

30- با توجه به این که برگزاری مجالس ترحیم مانند اول، سوم، هفتم و اطعام به مردم، نیازمند اجازه وارثان می باشد و در صورتی که بین وارثان صغیر باشد، و یا کبیری که به حد رشد نرسیده، نمی توان از سهم او برداشت، خوب است در وصیت نامه نوشته شود که هزینه این گونه مجالس و هم چنین تصرفاتی که در خانه برای این گونه مراسم می شود از ثلث محاسبه شود.

31- کسی که از دنیا می رود، باید خمس درآمدهای سال جاری او تا زمان وفاتش را و هر آنچه به فتوای مرجع تقلیدش خمس به آن تعلق می گیرد پرداخت کنند، یعنی مثلا اگر سال خمس او چند ماه دیگر فرا می رسد و بازنده بودنش خمس درآمدهای خود را پرداخت می کرد حال که در میان سال از دنیا رفته است، باید خمس درآمدهای او را تا زمان وفات محاسبه و پرداخت نمود، بنابراین لازم است تاریخ سال

ص: 35

خمسی خود را و هم چنین میزان درآمدهای خود در سال خمسسی گذشته را در وصیت نامه بنویسیم تا خمس درآمدهایی که از سال خمسسی گذشته تا زمان فوت به دست آمده محاسبه و پرداخت گردد. و اگر کسی هیچ گاه سال خمسسی نداشته باید خمس هر آنچه به فتوای مرجع تقلیدش خمس به آن تعلق می گیرد را پرداخت نمود.

32- با توجه به این که انجام مستحبات در امور تجهیز میت مانند مقدار مستحب در کفن (بیش از مقدار واجب) نیازمند اجازه وارثان می باشد و در صورتی که وارث صغیر باشد، یا کبیری که به حد رشد نرسیده نمی توان از سهم او برداشت، خوب است، انسان در وصیت نامه بنویسد مقدار مستحب کفن و مقدار مستحب در دیگر هزینه های تجهیز، از ثلث برداشته شود.

33- حتما نام مرجع تقلید خود را در وصیت نامه بنویسید، زیرا فتوای مراجع تقلید، در برخی از احکام متفاوت است و اطلاع از مرجع تقلید در عمل به وصیت لازم است.

34- بسیار مناسب است در وصیت نامه، به مسائل دینی و اخلاقی مانند: خواندن نماز اول وقت، تلاوت قرآن، شرکت در مجالس اهل بیت علیهم السلام و برگزاری آن، رعایت دوستی و محبت میان وارثان، رعایت حجاب و امثال آن سفارش شود.

35- بسیار خوب است علاوه بر وصیت نامه که موارد مهم در آن نوشته می شود، دفتر مخصوصی برای ثبت بدهکاری های خود داشته باشیم، تا

به محض آن که به کسی بدهکار شدیم، آن بدهکاری را در دفتر مخصوص بنویسیم. و در وصیت نامه اصلی به معتبر بودن این دفتر و عمل به آنچه در آن آمده است، سفارش شود.

36- وصیت نامه خود را در چند نسخه بنویسید و در اختیار چند نفر قرار دهید تا در صورت گم شدن برخی از نسخه ها مشکلی پیش نیاید.

37- برای گرفتن نایب در حج و یا قضای نماز و روزه باید شخص مورد اطمینان را انتخاب کرد و برای این کار حتما با دفتر مراجع تقلید تماس بگیرید، زیرا نایب شرایط ویژه ای دارد و هر کسی نمی تواند در این امور نیابت کند.

38- بهتر است در وصیت ها از وصیت به کارهایی که موجب زحمت بازماندگان می شود مانند انتقال جنازه به جای دیگر و یا چگونگی برگزاری مراسم و امثال آن اجتناب کنیم.

39- وصیت نامه را در محلی قرار دهید که به هنگام نیاز به راحتی در دسترس باشد، محل وصیت نامه را به اطلاع بستگان خود برسانید. البته اگر با افشاء متن وصیت نامه ممکن است برخی از وارثان به مخالفت با آن پردازند، مخصوصا اگر آنها موافق وصیت به ثلث نیستند، بهتر است از افشاء آن خودداری شود و به ثبت در دفتر اسناد و گرفتن شهود اکتفا گردد.

40- با توجه به این که: امروزه بسیاری از مجالس ترحیم، همراه با یک سری تشریفات شده است بسیار مناسب است در وصیت نامه بنویسیم

ص: 37

مجالس ترحیم ما در حد متعارف و به دور از تشریفات باشد و به جای آن به پرداخت بدهی ها و انجام کارهای خیر و مستحب توجه شود.

41- بعضی از مردم برای فرار از مالیات بر ارث تمام یا بخشی از دارایی خود را به صورت ظاهری و صوری به نام یکی از فرزندان خود در می آورند، اما غافل از این که گاهی این فرزند ادعا می کند که اینها به صورت واقعی به ملک او در آمده است و تمام وارثان دیگر را از ارث محروم می کند. بنابراین، انجام چنین کاری به مصلحت نمی باشد.

42- وظیفه ناظر بر وصیت، تابع قراری است که وصیت کننده معین می کند، برای توضیح بیشتر به مسأله «8» در بخش بعدی مراجعه فرمایید.

43- در هر موردی که مرتع تقلید شما، اهداء عضو را جایز می داند، خوب است به اهداء عضو در آن موارد وصیت کنید

44- به کسی که می خواهید او را وصی خود قرار دهید، اطلاع دهید تا اگر مایل به پذیرش آن نمی باشد، از تعیین او خودداری نمایید.

برخی از احکام وصیت از رساله امام خمینی رحمه الله و تحریر الوسيله ایشان(1)

1- اگر کسی خمس و زکات و مظالم عباد بدهکار است، و نمی تواند بدهد، چنان چه احتمال می دهد کسی آنها را ادا نماید، باید وصیت کند. و هم چنین است اگر حج بر او واجب باشد.

2- اگر کسی نماز و روزه قضا دارد، و مالی نداشته باشد تا از مال خودش برای آنها اجیر بگیرند، ولی احتمال بدهد کسی بدون آن که چیزی بگیرد آنها را انجام می دهد، واجب است وصیت نماید، و اگر قضای نماز و روزه او بر پسر بزرگترش واجب باشد، باید به او اطلاع دهد، یا وصیت کند که برای او به جا آورند.

3- احتیاط واجب آن است که اگر پدر، پسرش را وصی خود تعیین کرد پسر وصیت پدرش را رد نکند.

4- اگر انسان بفهمد کسی او را وصی خود قرار داده، چنانچه به اطلاع وصیت کننده برساند که برای انجام وصیت او حاضر نیست، لازم نیست بعد از مردن او به وصیت عمل کند. ولی اگر پیش از مردن او بفهمد که او را وصی قرار داده یا بفهمد و به او اطلاع ندهد که برای عمل کردن به وصیت حاضر نیست باید وصیت او را انجام دهد.

ص: 39

1- با توجه به تفاوت فتوای دیگر مراجع تقلید در بعضی موارد. لازم است برای آگاهی از موارد اختلاف به رساله آنان مراجعه فرمایید

5- اگر کاری کند که معلوم شود از وصیت خود برگشته مثلا خانه ای را که وصیت کرده به کسی بدهند بفروشد، یا دیگری را برای فروش آن وکیل نماید، وصیت باطل می شود.

6- کسی که انسان وصیت می کند به او چیزی بدهند، باید وجود داشته باشد. پس اگر وصیت کند به بچه ای که ممکن است فلان زن به او حامله شود چیزی بدهند باطل است. ولی اگر وصیت کنند به بچه ای که در شکم مادر است چیزی بدهند، اگر چه هنوز روح نداشته باشد وصیت صحیح است. پس اگر زنده به دنیا آمد، باید آنچه را که وصیت کرده به او بدهند و اگر مرده به دنیا آمد، وصیت باطل می شود، و آنچه را که برای او وصیت کرده، ورثه میان خودشان قسمت می کنند.

7- اگر کسی بگوید من وصی میتم، که مال او را به مصرفی برسانم. یا میت مراقیم و سرپرست بچه های خود قرار داده، در صورتی باید حرف او را قبول کرد که دو مرد عادل گفته او را تصدیق نمایند.

8- برای وصیت کننده جایز است بر کارهای وصی در انجام وصیت ناظر قرار دهد و وظیفه ناظر تابع قراری است که وصیت کننده معین می کند. پس گاهی تعیین ناظر برای اطمینان پیدا کردن بر انجام اموری است که وصیت نموده است و ناظر را مراقب وصی قرار می دهد تا بر کارهای وصی اطلاع پیدا کند تا اگر از او خلافی در عمل به وصیت تشنه دید به او اعتراض نماید و گاهی از این جهت است که به نظرهای وصی اطمینان ندارد ولی به نظرات ناظر اطمینان دارد و او را بر وصی

ناظر قرار می دهد که کارهای وصی طبق نظر ناظر باشد و هیچ کاری انجام ندهد مگر این که ناظر آن را صلاح بداند. در این صورت وصی اگرچه در انجام کارها به صورت مستقل، ولایت دارد لیکن در رأی و نظر غیر مستقل است، و کارهای او امضاء نمی شود مگر این که موافق نظر ناظر باشد.

برخی از احکام ارث از رساله امام خمینی رحمه الله علیه (1)

1- کسانی که به واسطه خویشاوندی ارث می برند سه دسته هستند:

دسته اول: پدر و مادر و فرزندان میت و با نبودن فرزندان، فرزندان فرزندان هر چه پایین روند. هر کدام آنان که به میت نزدیکتر است ارث می برد، و تا یک نفر از این دسته هست دسته دوم ارث نمی برند.

دسته دوم: پدر بزرگ و پدر او هر چه بالا رود و مادر بزرگ و مادر او هر چه بالا رود پدری باشند یا مادری، و خواهر و برادر و با نبودن برادر و خواهر فرزندان ایشان. هر کدام آنان که به میت نزدیکتر است ارث می برد، و تا یک نفر از این دسته هست دسته سوم ارث نمی برند.

دسته سوم: عمو و عمه و دایی و خاله هر چه بالا روند و فرزندان آنان هر چه پایین روند و تا یک نفر از عموها و عمه ها و دایی ها و خاله های

ص: 41

1- و با توجه به تفاوت فتوای دیگر مراجع تقلید در بعضی موارد لازم است برای آگاهی از موارد اختلاف به رساله آنان مراجعه فرمایید.

میت زنده اند، فرزندان آنان ارث نمی برند.

2- اگر عمو و عمه و دایی و خاله خود میت، و فرزندان آنان و فرزندان فرزندان آنان نباشند، عمو و عمه و دایی و خاله پدر و مادر میت ارث می برند.

ارث زن و شوهر(1)

3- اگر زنی بمیرد و اولاد نداشته باشد، نصف همه مال را شوهر او و بقیه را ورثه دیگر می برند و اگر از شوهر فعلی یا از شوهر دیگر اولاد داشته باشد، یک چهارم همه مال را شوهر و بقیه را ورثه دیگر می برند.

4- اگر مردی بمیرد و اولاد نداشته باشد یک چهارم مال را زن و بقیه را ورثه دیگر می برند و اگر از آن زن یا از زن دیگر اولاد داشته باشد، یک هشتم مال را زن و بقیه را ورثه دیگر می برند و زن از همه اموال منقول ارث می برد، ولی از زمین و قیمت آن ارث نمی برد. و نیز از خود هوایی ارث نمی برد، مثل بنا و درخت و فقط از قیمت هوایی ارث می برد.

5- اگر زن بخواهد در چیزهایی که از آنها ارث نمی برد تصرف کند، باید از ورثه دیگر اجازه بگیرد. و نیز ورثه تا سهم زن را نداده اند بنا بر احتیاط واجب نباید در بنا و چیزهایی که زن از قیمت آنها ارث می برد، بدون اجازه او

ص: 42

1- زن و شوهر در عقد موقت از یکدیگر ارث نمی برند، تحریر الوسيله امام خمینی رحمه الله علیه.

تصرف کنند و چنانچه پیش از دادن سهم زن اینها را بفروشند، در صورتی که زن معامله را اجازه دهد صحیح و گرنه نسبت به سهم او باطل است.

6- اگر میت بیش از یک زن داشته باشد، چنانچه اولاد نداشته باشد یک چهارم مال، و اگر اولاد داشته باشد، یک هشتم مال، به شرحی که گفته شد، به طور مساوی بین زنهای دائم او قسمت می شود.

7- قرآن و انگشتر و شمشیر میت و لباسی را که پوشیده یا برای پوشیدن گرفته و دوخته است اگر چه پوشیده باشد مال پسر بزرگتر است و اگر میت از این چهار چیز بیشتر از یکی دارد، مثلاً در قرآن یا دو انگشتر دارد چنانچه مورد استعمال است یا برای استعمال مهیا شده، مال پسر بزرگتر است.

ص: 43

1- مستحب است انسان در حال سلامتی، کفن، سدر و کافور خود را تهیه کند. (1)

2- تصرف در ملک میتی که خمس یا زکات بدهکار است حرام و نماز در آن باطل است مگر آنکه بدهکاری او را بدهند یا بنا داشته باشند بدون مسامحه بپردازند. (2)

3- تصرف در ملک میتی که به مردم بدهکار است حرام، و نماز در آن باطل است. ولی تصرفات جزئی که برای برداشتن میت معمول است، اشکال ندارد و نیز اگر بدهکاری او کمتر از مالش باشد و ورثه هم تصمیم داشته باشند که بدون مسامحه بدهی او را بدهند تصرف اشکال ندارد. (3)

4- اگر میت قرض نداشته باشد، ولی بعضی از ورثه او صغیر یا دیوانه یا غایب باشند، تصرف در ملک او حرام، و نماز در آن باطل است. ولی تصرفات جزئی که برای برداشتن میت معمول است، اشکال ندارد. (4)

ص: 44

1- همان. مسأله 584.

2- همان. مسأله 875

3- همان. مسأله 876

4- همان. مسأله 877

پاسخ مرحوم آیت الله العظمی گلپایگانی رحمه الله علیه به دو پرسش سؤال

1- برگزار کردن جلسات میهمانی در خانه کسی که از دنیا رفته در شب اول، سوم، هفتم و چهلم و شرکت مردم برای طلب آمرزش و تسلیت بازماندگان اشکال دارد؟

جواب: تشکیل جلسات مذهبی و میهمانی از مؤمنین جهت طلب آمرزش برای اموات، موجب اجر و ثواب و بسیار خوب است ولکن اگر میت صغیر دارد از سهم صغیر مصرف نکنند، بلی اگر وارثان کبیر بخواهند از سهم خود خرج کنند مانعی ندارد (1)

سؤال 2- درباره مخارج تجهیز میت در صورتی که میت وصیت نکرده و دارای فرزندان صغیر می باشد چه می فرمایید؟

جواب: مخارج تجهیز به مقدار واجب از اصل برداشته می شود و بیش از مقدار واجب را چون وصیت نکرده، وارثان کبیر از سهم خود بدهند. (2)

ص: 45

1- مجمع المسائل، ج 1، ص 114.

2- همان، ج 1، ص 114.

برخی از احکام محتضر و مردگان از رساله امام خمینی رحمه الله

1- مسلمانی را که محتضر است یعنی در حال جان دادن می باشد مرد باشد یا زن بزرگ باشد یا کوچک، باید به پشت بخواباند به طوری که کف پاهایش به طرف قبله باشد.

2- احتیاط واجب آن است که تا وقتی او را از محل احتضار حرکت نداده اند رو به قبله باشد و بعد از حرکت دادن، این احتیاط واجب نیست.

3- رو به قبله کردن محتضر بر هر مسلمان واجب است و اجازه گرفتن از ولی او لازم نیست.

4- مستحب است شهادتین و اقرار به دوازده امام علیهم السلام و سایر عقاید حقه را به کسی که در حال جان دادن است طوری تلقین کنند که بفهمد، و نیز مستحب است آن را تا وقت مرگ تکرار کنند.

5- مستحب است این دعاها را طوری به محتضر تلقین کنند که بفهمد:

اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي الْكَثِيرَ مِنْ مَعْاصِيٍّ وَأَقْبَلْ مِنِّي الْيَسِيرَ مِنْ طَاعَتِكَ يَا مَنْ يَقْبَلُ الْيَسِيرَ وَيَعْفُو عَنِ الْكَثِيرِ أَقْبَلْ مِنِّي الْيَسِيرَ وَاعْفُ عَنِّي الْكَثِيرَ إِنَّكَ أَنْتَ الْعَفُورُ الْغَفُورُ اللَّهُمَّ ارحمني فانك رحيمٌ .

6- مستحب است کسی را که سخت جان می دهد، اگر ناراحت می نمی شود به جایی که نماز می خوانده ببرند.

7- مستحب است برای راحت شدن محتضر بر بالین او سوره مبارکه

یس، صفات، احزاب و آیه الکرسی و آیه پنجاه و چهارم از سوره اعراف و سه آیه آخر سوره بقره بلکه هر چه از قرآن ممکن است بخوانند.

8- تنها گذاشتن محتضر و گذاشتن چیز سنگین روی شکم او و بودن جنب و حائض نزد او و همچنین حرف زدن زیاد، و گریه کردن و تنها گذاشتن زنها نزد او مکروه است.

9- بعد از مرگ مستحب است دهان میت را روی هم بگذارند که باز نماند و چشم ها و چانه میت را ببندند و دست و پای او را دراز کنند و پارچه ای روی او ببندازند و اگر شب مرده است، در جایی که مرده، چراغ روشن کنند، و برای تشییع جنازه او مؤمنین را خبر کنند، و در دفن او عجله نمایند.

10- بعد از دفن مستحب است صاحبان عزا را سر سلامتی دهند ولی اگر مدتی گذشته است که به واسطه سر سلامتی دادن، مصیبت یادشان می آید، ترک آن بهتر است، و نیز مستحب است تا سه روز برای اهل خانه میت غذا بفرستند و غذا خوردن نزد آنان و در منزلشان مکروه است.

11- جائز نیست انسان در مرگ کسی صورت و بدن خود را بخراشد و به خود لطمه بزند.

12- پاره کردن یقه در مرگ غیر پدر و برادر جایز نیست.

ص: 47

13- اگر مرد در مرگ زن یا فرزند یقه یا لباس خود را پاره کند یا اگر زن در عزای میت صورت خود را بخراشد به طوری که خون بیاید یا موی خود را بکند. باید یک بنده آزاد کند، یا ده فقیر را طعام دهد و یا آنها را بپوشاند و اگر نتواند باید سه روز روزه بگیرد، بلکه اگر خون هم نیاید بنا بر احتیاط واجب به این دستور عمل نماید.

14- احتیاط واجب آن است که در گریه بر میت صدا را خیلی بلند نکنند.

15- مستحب است در شب اول قبر دو رکعت نماز وحشت برای میت بخوانند و دستور آن این است که در رکعت اول بعد از حمد یک مرتبه آیه الکرسی و در رکعت دوم بعد از حمد ده مرتبه سوره انا انزلناه بخوانند و بعد از سلام نماز بگویند: «اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَابْعَثْ ثَوَابَهَا إِلَيَّ قَبْرِ فُلَانٍ» و به جای کلمه فلان اسم میت را بگویند.

16- نماز وحشت را در هر موقع از شب اول قبر می شود خواند. ولی بهتر است در اول شب بعد از نماز عشا خوانده شود.

بسمه تعالی

جَاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ

با اموال و جان های خود، در راه خدا جهاد نمایید، این برای شما بهتر است اگر بدانید.

(توبه : 41)

چند سالی است که مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه موفق به تولید نرم افزارهای تلفن همراه، کتاب خانه های دیجیتالی و عرضه آن به صورت رایگان شده است. این مرکز کاملاً مردمی بوده و با هدایا و نذورات و موقوفات و تخصیص سهم مبارك امام علیه السلام پشتیبانی می شود.

برای خدمت رسانی بیشتر شما هم می توانید در هر کجا که هستید به جمع افراد خیراندیش مرکز بپیوندید.

آیا می دانید هر پولی لایق خرج شدن در راه اهلبیت علیهم السلام نیست؟

و هر شخصی این توفیق را نخواهد داشت؟

به شما تبریک میگوئیم.

شماره کارت :

6104-3388-0008-7732

شماره حساب بانک ملت :

9586839652

شماره حساب شبا :

IR390120020000009586839652

به نام : (موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه)

مبالغ هدیه خود را واریز نمایید.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان - خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آواده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی - پلاک 129/34 - طبقه اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: 03134490125

دفتر تهران: 021 - 88318722

بازرگانی و فروش: 09132000109

امور کاربران: 09132000109

مرکز تحقیقات رایانگی

اصفهان

گامی

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

